

ปรัชญากับการบริหาร : เช่นกับชีวิตการทำงาน

PHILOSOPHY IN MANAGEMENT

ไพศาล มระพะฤกษ์วรรณ*

ใครจะไปคิดว่าคนเรานั้นจะมีสิ่งดี ๆ อยู่ใกล้แค่เอื้อมเท่านั้น ปรัชญาในการบริหารนั้นแท้จริงแล้วได้มีจุดกำเนิดมาจากดินแดนบูรพาของเราเอง Peter Drucker ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาทางการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการตลาดขึ้นเป็นครั้งแรกในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 ในประเทศญี่ปุ่นแทนที่จะเป็นประเทศในตะวันตก “งานการตลาดนั้นได้มีกำเนิดในญี่ปุ่นเมื่อราวปี 1650 โดยต้นตระกูลมิตซูบิ ที่วางรกรากในโตเกียวในฐานะพ่อค้า และดำเนินธุรกิจที่อาจเรียกได้ว่าเป็นห้างสรรพสินค้าแห่งแรก เขาได้ใช้นโยบายซึ่ง บริษัท เซียร์ส หรือ โรบค ได้ใช้เช่นกันในภายหลัง 250 ปี ต่อมาในด้านเกี่ยวกับการจัดหาสินค้าให้ผู้ซื้อ คิดค้นสินค้าที่เหมาะสมกับผู้ซื้อ พัฒนา

ปัจจัยการผลิต ตั้งหลักการคืนเงิน หากลูกค้าต้องการและส่งเสริมหลักการเลือกเฟ้นสินค้าให้ผู้ซื้อมากกว่าให้ความสนใจกับงานฝีมือ แบ่งประเภทสินค้าหรือกระบวนการผลิต”(1)

ในปัจจุบันนักธุรกิจญี่ปุ่นทำให้โลกตื่นตะลึงในความฉกาจฉกรรจ์ในการดำเนินธุรกิจวงการธุรกิจทั่วโลกต่างพากันสนใจว่าอะไรเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ชาวญี่ปุ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นนั้นได้ มีผู้กล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่คนญี่ปุ่นทำนั้นได้รับอิทธิพลมาจากเซนแทบทั้งสิ้น เช่นพิธีดื่มน้ำชา การปลูกบอนไซ ศิลปการต่อสู้ สถาปัตยกรรม ศิลปะ/วัฒนธรรม ฯลฯ มีคนญี่ปุ่นบางคนถึงกับกล่าวว่า “ถ้าไม่มีเซน ก็ไม่มีญี่ปุ่น”

เซน (ZEN) โดยเนื้อแท้แล้วเป็นการฝึกฝนและปฏิบัติในชีวิตประจำ

วัน ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าการเข้าสมาธิ (Zazen) เป็นอันมาก เช่นเป็นการทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงชีวิตของตนเอง และเพื่อบรรลุถึงคุณค่าแห่งชีวิตที่คู่ควรกับทุกสภาพการณ์ ไม่มีอะไรเทียบเทียมได้กับการใช้เซนเป็นแกนนำแห่งภารกิจ อานุภาพและสันติสุขที่ได้รับจากการปฏิบัติเซนในโลกแห่งความสับสน เซนก็ยังคงดำรงอยู่เฉกเช่นกุหลาบที่เบ่งบานอยู่ในทะเลเพลิง เป็นสิ่งที่ไม่สามารถถูกทำลายลงได้ กุหลาบที่งอกเงยจากเปลวเพลิงจะยิ่งทวีความงดงามและหอมกรุ่นอบอวนเมื่อเข้าใกล้ความบ้าคลั่งแห่งพระเพลิง(2) ในชีวิตของคนเรานั้นหากเราพยายามฟันฝ่าอุปสรรคทุกอย่างที่มาขวางกั้นชีวิตก็ยิ่งแข็งแกร่งและมีคุณค่ายิ่งขึ้น ไม่มีผลลัพธ์ในการปฏิบัติเซน เชนไม่ใช่เป้าหมาย ความพยายามเพิ่ม

* อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

1. Peter F. Drucker, **Management : Tasks, Responsibilities, Practices.** (New York : Harper & Row, 1973), P. 62

2. Yampolsky, P.B. **The Zen Master Hakuin** (New-York : Columbia University Press, 1971), P. 34

ประสิทธิภาพของตัวเองเป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติเช่น เซนในแง่มุมมองหนึ่งเป็นปรัชญาสังคม⁽³⁾ เป้าหมายของเซน คือ การตระหนักถึงศักยภาพของตัวเองในฐานะที่เป็น

(KAIZEN)⁽⁵⁾ ไคเซน คือการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิต โดยกระบวนการที่ประกอบไปด้วย การควบคุมคุณภาพรวม (Total Quality Control) การควบคุมคุณภาพและแรงงาน

มนุษย์ “ตัวเอง” ในที่นี้มีได้หมายถึงปัจเจกบุคคล แต่ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มปัจเจกบุคคล (สังคม) เซนเน้นถึงความเป็นตัวของตัวเองในแบบฉบับของตัวเองอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดความสำนึกถึงตำแหน่งของตนในโลกมากขึ้น เซนไม่ใช่การปฏิบัติเพื่อ “ความเหนือกว่า” แต่เพื่อ “ความเหมาะสม/เพียงพอ” คำสอนจะถูกแปรรูปเป็นการปฏิบัติในชีวิตและหน้าที่การงานประจำวัน

เซน ในอีกแง่มุมมองหนึ่ง คือ ปรัชญาแห่งพลังจิตที่ช่วยสร้างให้จิตใจแข็งแกร่งขึ้นและวิญญานที่ไม่สามารถถูกครอบครองได้ ไม่มีคำสอนที่ยากเกินเข้าใจ ไม่มีการอ่อนน้อมเทพเจ้าองค์ใดทุกอย่างอยู่ที่ความรับผิดชอบของตนเอง เซน คือ การยึดตัวเองเป็นที่พึ่ง⁽⁴⁾ เซนนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการทำงานในบริษัทต่าง ๆ ของญี่ปุ่น เซนจะถูกแปรสภาพไปเป็น ไคเซน

สัมพันธ์ ไคเซนเปรียบได้กับร่มที่ครอบคลุมภารกิจต่าง ๆ ในวงการอุตสาหกรรมญี่ปุ่น (ภาพที่ 1)

ในญี่ปุ่นฝ่ายบริหารมีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ ดำรงรักษาและปรับปรุง ดำรงรักษา คือ การรักษาระดับมาตรฐานด้านการบริหารเทคโนโลยีและการดำเนินงาน ส่วนการปรับปรุง คือ การยกระดับมาตรฐานนั้นให้สูงขึ้น

ไคเซนนั้นเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย

3. Miyamoto Musashi, **The Book of Five Rings** (New York : Bantam Book, 1982), P. XXIII-XXV.

4. Ibid.

5. World Executive Digest, March 1988, P. 54-60

ในบริษัท สำหรับฝ่ายบริหารแล้วจะต้องพยายามหาทางจัดกระบวนการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดโดยไม่มีการสูญเสียเปล่า

ไคเซนคือความคล่องตัวในการ

ทำงาน ในการนี้บริษัทควรพยายามใน เครื่องมือเพื่อการเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุดและช่วยทุ่มแรงงาน ด้าน (1) เพิ่มคุณภาพสินค้าให้สูงสุด ประสิทธิภาพสูงสุดและช่วยทุ่มแรงงาน พร้อมกับประสิทธิภาพที่สูงสุด (2) ในการปฏิบัติงาน (5) ทำใจให้กว้างต่อ รักษาาระดับสินค้าคงคลังไว้ในระดับต่ำ ความเห็นที่เกี่ยวกับการปรับปรุงอย่าง (3) กำจัดงานที่ยากลำบาก (4) จัดหา ต่อเนื่อง

ภาพที่ 1

ร่มไคเซน

- วินัยในการทำงาน ●
- รักษาาระดับการผลิต ●
- การสื่อสารภายใน ●
- ปรับปรุงคุณภาพ ●
- ทันเวลา ●
- ไร้ตำหนิ ●

- ลูกค้ำมาก่อน
- ควบคุมคุณภาพแบบรวม
- การทำงานโดยหุ่นยนต์
- ควบคุมคุณภาพในแผนก
- การรับฟังความคิดเห็น
- ระบบอัตโนมัติ

- การทำงานเป็นกลุ่มย่อย
- การประสานงานของคนงาน-ผู้บริหาร
- พัฒนากำลังผลิต
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

สำหรับพนักงานนั้นจะต้อง พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละแผนกอย่างต่อเนื่อง สิ่งหนึ่งที่พึงกระทำก็คือ จะต้องพยายาม ให้งานต่าง ๆ เสร็จทันเวลา ในการ กระทำดังนี้ พนักงานควรหลีกเลี่ยง

ความสูญเสียเปล่า เช่น

1. การผลิตมากเกินต้องการ
2. เครื่องจักรทำงานล่าช้า
3. การขนส่งสิ่งของล่าช้า
4. กระบวนการการทำงานที่ เชื่องช้า

5. การเบิกของโกดังใช้เวลานาน
6. การเคลื่อนไหวนไม่เหมาะสม
7. บางหน่วยงานทำงานหย่อน สมรรถภาพ